

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТАКТИЧНІ ЗАСАДИ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Матеріали
IV Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції

13 жовтня 2023 року

Серія: «Теорія і практика ОРД»

Одеса – 2023

СЕКЦІЯ 1.

ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Албул С.В.

*Професор кафедри оперативно-розшукової діяльності
факультету підготовки фахівців для підрозділів
кримінальної поліції Одеського державного
університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, професор*

Вихристюк К.О.

*Здобувачка вищої освіти
ОПП «Правоохоронна діяльність»
освітнього ступеня «магістр»
Одеського державного
університету внутрішніх справ*

АНАЛІТИЧНА РОЗВІДКА ТА ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ : ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА ВІТЧИЗНЯНІ ПЕРСПЕКТИВИ

Сучасний стан злочинності свідчить про те, що пріоритети в розкритті кримінальних правопорушень змінюються і превентивна діяльність на теперішній час не лише обговорюється в наукових колах, але й реалізуються через зміни та доповнення до чинного законодавства. На теперішній час в усьому світі все частіше і частіше зустрічається провадження правоохоронними органами аналітичної розвідки з метою попередження та прогнозування злочинності. Завдяки такій діяльності накопичується розвідувальна інформація та вживаються дії превентивного характеру.

Дослідженню вказаної сфери на теперішній час приділяють досить велику увагу за кордоном, розробляючи на її основі відповідні стратегії правоохоронних органів. У ресурсах Інтернету можна віднайти базове визначення розвідувальної інформації. Згідно з цим ресурсом – це оброблена, проаналізована або поширена інформація, яка використовується з метою прогнозування, попередження або

спостереження за кримінальною активністю. Інформація збирається за допомогою конфідентів, спостереження, опитування. Як можна побачити з даного визначення, за своєю суттю воно є дуже подібним до того, що застосовувався на теренах пострадянських країн терміну «оперативно-розшукова інформація».

На сьогодні правоохоронними органами визнаються принципи стосовно кримінальної розвідки, наприклад, такий, як своєчасність та дає підстави для вживання заходів, необхідних для результативного попередження, скорочення і розслідування серйозних злочинів і дій організованої злочинності, особливо, якщо вони мають транснаціональний характер. Аналітична розвідка може грати важливу роль у справі сприяння розподілу ресурсів і встановленню відповідних пріоритетів під час попередження, скорочення і розслідування всіх форм злочинної діяльності на основі виявлення і аналізу тенденцій, способів вчинення злочинів, «гарячих точок» і злочинців як на національному, так і на транснаціональному рівнях. Аналітична розвідка необхідна для забезпечення стратегічного управління і грає ключову роль у справі розподілу кадрів для всіх форм тактичної поліцейської діяльності, включаючи превентивну роботу з громадами і звичайне профілактичне патрулювання. Кримінальна розвідка складається із шести головних етапів:

- планування та визначення напрямів (цілей);
- збирання інформації;
- обробка інформації;
- аналіз інформації;
- поширення інформації;
- повторна оцінка інформації [1].

На теперішній час найбільш поширеними стратегіями, в яких викладено процес аналітичної розвідки, є британська «Національна розвідувальна модель». Вона базується на узагальненні бізнес-стратегій для потреб правоохоронних органів. Головною ідеєю цієї моделі є засоби, за допомогою яких проводиться накопичення та аналіз відповідної розвідувальної інформації. Ці засоби можна поділити на:

- знання, що охоплюють професійні знання, нормативні документи, правила, бази даних, які є в наявності у правоохоронних органах та організаціях з якими здійснюється взаємодія;
- системні засоби – продукти, що використовуються для безпечного збирання, приймання, зберігання, компонування, аналізу та використання інформації;
- джерела, за допомогою яких одержується різна інформація, яка належить до правоохоронної сфери, на національному та міжнародному рівнях;
- сили, які застосовуються для підтримки функціонування Національної розвідувальної моделі [2].

Потрібно відмітити, що на відміну від української моделі оперативно-розшукової діяльності, де її сили і засоби є окремими категоріями, у британській правоохоронній практиці сили є складовою частиною засобів. Також, за кордоном з'явилися дуже потужні інформаційні масиви, які дозволяють

ефективно здійснювати правоохоронну діяльність. Наприклад, в Німеччині, INPOL – інформаційна система поліцій федерації і земель ФРН в цілях розшуку людей, предметів в інтересах кримінального переслідування і запобігання небезпеки [3]. Для України, ми вважаємо, такі бази даних значно полегшили б роботу поліцейських і підняли на «вищу сходинку» виявлення та розкриття кримінальних правопорушень.

У результаті вищевикладеного, формується кінцевий аналітичний, розвідувальний продукт, у вигляді однієї з наступних форм:

- стратегічного аналізу, за допомогою якого виробляються довготермінові плани діяльності правоохоронних органів, розробляється стратегія та вимоги до кримінальної розвідки;
- тактичного аналізу, на підставі якого здійснюється розробка короткотермінових планів діяльності поліції згідно із загальною стратегією, а також може використовуватися для доповнення існуючих вимог до кримінальної розвідки [4; 5; 6].

Враховуючи всі позитивні сторони аналітичної розвідки, варто відзначити, що розширивши функції аналітичних підрозділів правоохоронних органів, а саме органів Національної поліції у рамках здійснення оперативно-розшукової діяльності, а також розробки стратегії оперативного обслуговування, на нашу думку, можуть з'явитися перспективи, щодо підвищення результативності протидії злочинності в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. The National Criminal Intelligence Sharing Plan / Department of Justice. – 2003. – 54 с. [Електронний ресурс]. (1 файл). Режим доступу: https://it.ojp.gov/documents/ncisp/National_Criminal_Intelligence_Sharing_Plan.pdf (Дата звернення 01.10.2023).
2. National Intelligence Model: Code of Practice. – CENTREX, 2005. – 14 с. [Електронний ресурс]. (1 файл). Режим доступу: <http://library.college.police.uk/docs/npia/NIM-Code-of-Practice.pdf> (Дата звернення 01.10.2023).
3. Open-source intelligence [Електронний ресурс]. (1 файл). Режим доступу: http://en.wikipedia.org/wiki/Open-source_intelligence#Law_enforcement. (Дата звернення 01.10.2023).
4. Албул С.В. Організаційно-правові засади функціонування розвідки в Україні: теоретичні аспекти. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 1-2. С. 5–9.
5. Албул С.В., Байов В.О. Правоохоронна діяльність оперативних підрозділів Національної поліції України: до питання новелізації правового забезпечення. *Права людини в епоху цифрових трансформацій*: матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 25 лютого 2022 р., Національний авіаційний університет). Том 1. Тернопіль: Вектор, 2022. С. 281–283.

6. Албул С.В., Горб В.В. Організаційно-правові засади системи оперативного інформування про загрози терористичного характеру в Україні : навчальний посібник. – Одеса : ОДУВС, 2023. – 134 с.

*Аносенков А.А.
Доцент кафедри тактико-спеціальної
та спеціальної фізичної підготовки
Одеського державного університету
внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент*

ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСОБИСТОЇ БЕЗПЕКИ ОПЕРАТИВНИХ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Специфічністю оперативно-розшукової діяльності є особливості її здійснення, що пов'язані з таємністю, зашифровкою, конспірацією. Ризик як фізичний, так і психологічний є сьогодні об'єктивною складовою професійної діяльності оперативних працівників. Високий рівень небезпеки, напружений характер діяльності, специфічні, а часто дуже важкі і навіть екстремальні умови праці та побуту поліцейських значно впливають на їх психічний стан та здоров'я.

Прихований характер неочевидних злочинів, організованість і професіоналізм злочинців, їх, по суті, відкрите протистояння правоохоронним органам у першу чергу визначають об'єктивну необхідність використання спеціальних засобів і методів, нерідко пов'язаних із ризиком, спрямованих на виявлення злочинних намірів і скоєних злочинів, учасників злочинів, фактичних даних, що мають доказову перспективу.

Оперативно-розшукову роботу завжди відрізняли дії ризикованого характеру, тобто здійснювані з розрахунком на удачу та щасливий випадок при подоланні різних небезпек у сфері боротьби зі злочинністю. Безумовно, піддаватися ризику – це ставити себе перед можливими неприємностями. На жаль, такий несприятливий прогноз від випадку до випадку підтверджувався.

Однак не можна забувати про вимушену (з точки зору кримінально-правового інституту) крайню необхідність, характер оперативно-розшукової діяльності, її зумовленість необхідністю адекватної протидії негласним, конспіративним формам, методам відбору та перевірки інформації, які в сучасних умовах все більш активно використовуються у сфері економічного шпигунства, професійної злочинності, наркобізнесу, міжнародного тероризму, політичного екстремізму і тощо. Причому, криміногенна сфера застосування конспіративних форм і методів відрізняється тенденцією до розширення, особливо в умовах економічної кризи та політичної нестабільності в країні.

Важко повністю усунути різноманітні фактори ризику з діяльності поліції, оскільки йдеться про боротьбу зі злочинністю та охорону правопорядку. Саме тому акцентувати доречно тільки на їх мінімізації, недопущенні можливих негативних впливів і наслідків.